

in ugotovil introvertiranost medijskega diskurza Dnevnika, osrednje informativne oddaje srbske televizije, v katerem so svetovni dogodki marginalizirani.

Prispevke so napisale tudi tri ruske avtorice iz Moskve. Elena Uzeneva na podlagi analize 5000 bolgarskih pregovorov odkriva kulturne stereotipe in prevladujoče predstave o moškem in ženski; Natalija L. Puškareva piše o vsakdanjem življenju skozi oči etnologa in o razliki med etnološkim raziskovanjem vsakdanjega življenja in zgodovino vsakdanjega življenja kot delom »nove socialne zgodovine«; Marina Martinova pa je napisala članek o etnologiji v Rusiji in o novih projektih Inštituta za etnologijo in antropologijo Ruske akademije znanosti in umetnosti v Moskvi.

Zunajevropske teme zastopa članek Lyla B. Steadmana iz mesta Tempe v Arizoni v ZDA o avstralskem sorodstvu.

Ob koncu beremo zanimivo polemiko, ki jo je spodbudilo delo evolucijskega biologa Jareda Diamonda (*Guns, Germs and Steel. The Fates of Human Societies*. New York, 1997), spod peres J. Philippa Rushtona in Aleksandra Palavestre (prevod knjige je izšel pod naslovom *Đared Dajmond, Mikrobi, puške in jeklo. Sudbine ljudskih društava*. Dosije i Službeni list SCG, 2004).

Mojca Ravnik

Jan McMillen (ur.), *Gambling Cultures. Studies in history and interpretation*. – London and New York: Routledge, 1999. – 321 str.

Fenomen iger na srečo je bil v različnih oblikah poznan v vseh družbah in kulturah, toda proces legalizacije in komercializacije se je začel šele v 60. letih prejšnjega stoletja. Čas liberalizacije socialnih vrednot v zahodnih industrializiranih družbah je v igralništvu videl novo priložnost za komercialni interes. V primeru iger na srečo v igralnicah so bile tradicionalne igralniške kulture vključene v širši politično-ekonomski razvoj, razcvet množičnega turizma in industrije zabave.

Glavni namen zbornika je postaviti igre na srečo v širši kontekst družbenega razvoja in postaviti nekatera vprašanja, ki se ujemajo z glavnimi odločitvami »ustvarjalcev« politik iger na srečo. Vsak izmed prispevkov skuša do neke mere določiti razmerje med politikami iger na srečo in družbenokulturnim okoljem, pri tem pa je poudarek na kulturnih praksah in organizaciji sodobnih iger na srečo. Več prispevkov v zborniku govori o igrah na srečo v kontekstu širše globalne ureditve, ki prinaša izjemno hitro širjenje komercialnih igralniških praks in tehnologij prek nacionalnih meja. Avtorji sicer obravnavajo različne igralniške prakse, pri vseh pa se kaže pomen kulture v igralniških politikah. Uporabljam splošen izraz igre na srečo, čeprav v angleško-slovenskih slovarjih vedno najdemo prevod termina *gambling* kot hazard oz. hazardne igre. Ta oznaka ima v slovenščini nekoliko negativen prizvok, zato se ji izogibam, oz. jo uporabljam le tam, kjer je to kontekstualno nujno in potrebno.

Prvo poglavje v zborniku je spod uredniškega peresa Jan McMillen; predstavljen je razvoj teoretske misli v študijah o igralništvu in igrah na srečo s posebnim poudarkom na zgodovinskem razmerju med razlagami »hazarda«, spreminjanjem socialno-kulturnih vrednot in nacionalnimi igralniškimi politikami. Glavna točka ugotovitev kaže, da različne in razvijajoče se nacionalne perspektive o hazardu odsevajo v spremembah odnosov do hazarda in specifičnega socialno-ekonomskega konteksta, kot tudi v nasprotujočih si in ozkih disciplinarnih pogledih raziskovalcev tega področja.

Kot nasprotje ozadju političnih sprememb, ki so odprle bolj legalno pot igram na srečo, so postavljena naslednja tri poglavja, ki raziskujejo preobrazbo fenomena iger na srečo v različnih zgodovinskih in geografskih kontekstih. Usmerjena so na to, kako so se oblikovale sodobne politike iger na srečo, in na zgodovinske dejavnike, ki so prispevali k spreminjanju razmerja med fenomenom iger na srečo in različnimi kulturami.

V drugem poglavju John Dombink raziskuje raznovrsten in kontradiktoren proces, v katerem so začeli igre na srečo v ZDA obravnavati drugače kakor druge socialne »skušnjave in grehe« s strani uradne prohibicijske politike in so zdaj definirane kot legitimna prostočasna aktivnost.

V tretjem poglavju Wendy Selby nadaljuje s primerjalno raziskavo o pomenu javne morale, nacionalne kulture in političnih prioritet v različnih zgodovinskih obdobjih loterije v ZDA in Avstraliji. V podobni smeri nadaljuje David Dixon v četrtem prispevku, kjer primerja in razstira različne mehanizme družbenega nadzora v britanski in avstralski zakonski ureditvi. Ugotavlja, da so kontrolni mehanizmi na področju iger na srečo selektivni in neenaki; včasih krepijo obstoječe igralniške mehanizme, včasih pa jih spreminjajo.

Vsa tri poglavja kažejo na skupno dvoumno, nejasno razmerje med javnim in zasebnim pogledom na fenomen iger na srečo, kompleksnost moralnih diskurzov in raznovrstne interese okrog igralniških tem, političnih bojev Cerkve in drugih nasprotujočih si interesov ter na pomembne in kontradiktorne vloge države.

Naslednja štiri poglavja obravnavajo igre na srečo s perspektiv, ki ponujajo natančnejši pogled v nekatere splošne kulturne »skrbi«, ki jih obravnavajo avtorji prejšnjih prispevkov. Te raziskave obravnavajo globljo vraščeno popularnost iger na srečo v različnih družbah. Na različne načine razločujejo med fenomenom iger na srečo v kapitalizmu in v drugih družbenokulturnih sistemih. Pri tem raziskujejo implikacije vnosa neformalnih in tradicionalnih pogledov na igre na srečo kot področja ekonomskih dejavnosti.

V petem poglavju James F. Smith raziskuje zgodovinsko razmerje med igrami na srečo in popularno kulturo v ZDA, v šestem pa Peter Williams analizira pojav in odnos do igralništva pri enem najznamenitejših avstralskih piscev Franku Hardyju, zvestem zagovorniku delavskega razreda. Hardyjeva populistična predstavitev igralništva izraža politične boje družbenih »bojevnikov«, ki tekmujejo proti ekonomski nestabilnosti in avtoriteti pripadnikov družbene moči. Rachael Dixey je skoz sociološko perspektivo raziskala pozitiven vpliv igre bingo na življenje britanskih žensk delavskega razreda. Dixeyeva razlaga popularnost binga v kontekstu širših socialnih sprememb, ki so se pojavile v britanskih mestih v 60.

letih prejšnjega stoletja. Bingo je, po ugotovitvah Dixeyeve, ženskam zagotavljal pomembno socialno vključenost in stabilnost v času, ko so se spreminjale in menjavale tradicionalne socialne strukture. Osmo poglavje Marka Dickersona je psihološka razlaga vpliva igralnih naprav (avtomatov) na igralca. Raziskava obravnava redne igralce v klubu v Novem južnem Walesu, pri katerih avtor išče psiho-socialne faktorje, ki razlikujejo večino neproblematičnih igralcev od tistih, pri katerih se razvije odvisnost od iger na srečo.

Naslednja tri poglavja ilustrirajo razmerja med sodobnimi komercialnimi igralniškimi politikami, kulturnimi praksami in socialnimi strukturami. Avtorjem se postavljajo vprašanja o politično-ekonomskih pogledih modernih igralniških praks, poudarjajo pomen položaja, ki ga imajo igre na srečo in igralništvo v strukturi in kulturi sodobne družbe. Vsak prispevek posebej raziskuje, kako komercialno oz. tržno igralništvo in državna politika lahko vzdržujeta neenakosti, nacionalni šovinizem in specifične vrednote v popularni kulturi.

Gabrielle Brenner in njeni kolegi so raziskovali pojav igralništva v dveh afriških državah, Kamerunu in Senegal, kjer so loterije vir vladnih dohodkov v državnih blagajnah. Ugotovljajo, da loterije, ki jih je legalizirala država, da bi ublažila in olajšala ekonomske probleme, najbolj privlačijo predvsem mlade izobražene moške, ker ponujajo dovolj visoke nagrade in v njih vidijo možnost izboljšanja svojega ekonomskega položaja. Deseto poglavje je kritična analiza, ki jo je prispevala Vicki Abt: piše o hitrem širjenju komercialnega igralništva v ZDA, pri čemer upošteva pritiske, ki so spodbudili državne vlade, da so spremenile mnenje iz naklonjenosti v nasprotovanje igram na srečo zaradi premočnih vplivov na tradicionalne ameriške socialne vrednote. Po njenem mnenju je poudarek na porabništvu in hitrem bogatenju, ki ga je promoviralo komercialno igralništvo in začelo razjedati klasično kulturo in dožemanje iger na srečo ter je posledično povzročalo konflikte. Analiza Sytze Kingma je obravnava zgodovinskega razmerja med legalnim »hazardom« in temeljnimi kulturnimi vrednotami na Nizozemskem. Pomembna ugotovitev, ki jo avtor poudarja, je preobrazba tradicionalnih »hazarderskih« vzorcev ali oblik, ki jih spremlja naraščajoča komercializacija, ki pa nujno ne vodi v spremembe lokalne regionalne kulture.

Zadnji sklop poglavij osvetljuje vprašanja o prihodnosti igralniških politik z vidika teoretičnih perspektiv. Michael Walker ponuja kritično perspektivo problemov, povezanih z zasvojenostjo z igrami na srečo, in jih osvetljuje z medicinskega vidika. Ugotavlja, da definicije »problematičnega hazardiranja« do neke mere reflektirajo obstoječo socio-kulturno situacijo, odziv politike pa se kaže v zagovarjanju in krepitvi pogledov ter interesov družbeno vplivnih skupin. Walker se spoprijema s fenomenom medicinskega modela »igralniške zasvojenosti«, ki so ga institucionalizirali v ZDA in so ga nato pogosto sprejeli številni tuji raziskovalci.

Trinajsto poglavje je prispeval William Eadington, poznan ameriški igralniški ideolog. Razpravlja o socialnih nejasnostih in moralnih dilemah, ki so bile povezane z legalizacijo iger na srečo pri različnih narodih. Kljub temu, da je bilo veliko strahov ublaženih s spremembami socialnih vrednot in vplivi vladnih politik in da je bilo igralništvo širše sprejeto

kot uveljavljena (»*mainstream*«) prostočasna dejavnost, ugotavlja, da se še vedno pojavljajo nekateri stari problemi in vprašanja etičnosti. Ta nadaljujejo boj z »ustvarjalci« politik. Predzadnje, štirinajsto poglavje, je prispevala urednica zbornika. Gre za razpravo z vidika politične perspektive, ki se dotika hitre eksploatacije igralnic in igralnih salonov po vsem svetu od 70. let 20. stoletja in preučuje, kolikšen je obseg oz. razširjenost igralniške politike, ki jo kultura in socialno-kulturni prostor še dopušča. V toku vsesplošne globalizacije in transnacionalnih vlaganj velikih igralniških korporacij raziskuje načine, ki so na voljo državam, v katere korporacije vlagajo, da vlaganja upravičijo z nacionalnimi cilji in jih uskladijo z lokalno kulturo.

Zadnje, petnajsto poglavje raziskuje te razvojne težnje z vidika legalnosti. Analiza Davida Myersa o različnih regulacijskih režimih, ki so se razvili za nadzor razvoja iger na srečo oz. natančneje igralništva, primerja osnovne mehanizme in značilnosti nacionalnih nadzornih sistemov. V njih identificira dejavnike, ki lahko povzročajo razpadanje nadzornih sistemov in ugotavlja kritične točke.

Zbornik raziskovalnih izsledkov torej prikaže bistvo oz. glavne točke interdisciplinarnega pogleda in razumevanja fenomena iger na srečo v sodobnih družbah, ki so v anglo-saškem svetu združeni pod mnogo širše obsegajočim terminom »gambling«, ki ga vsebinsko-pomensko ustrezno zaenkrat še ne moremo nedvoumno prevesti v slovenščino z enim terminom. Večina raziskav je sicer usmerjena v zahodnoevropski in ameriški industrializirani prostor, kjer so igre na srečo in igralništvo najbolj razširjene in imajo najdaljšo tradicijo. Zagotovo pa so ob naštetih še posebej zanimivi izsledki raziskav o vplivu igralništva v afriških državah. V zborniku pogrešamo le raziskave z območja Azije in azijskih držav, kjer so državne politike z odpiranjem vrat investicijam z zahodnih tržišč in vpeljevanjem najsodobnejših kapitalističnih in komercialnih prijemov, sprejele in vpeljale tudi igralniške vsebine in koncepte. Še posebej zanimive bi bile primerjalne analize socialnih in kulturnih vpletenosti igralniških politik in njenih posledic v državah z različnimi verskimi tradicijami in z njimi povezanimi mišljenjskimi vzorci.

Sebastjan Rosa

Setha M. Low in Denise Lawrence - Zúñiga (ur.), *The Anthropology of Space and Place. Locating culture*. – Malden [etc.]: Blackwell Publishing, 2003 (Blackwell readers in anthropology 4.) – 422 str., ilustr.

Zbornik obsega 20 različnih prispevkov, razdeljenih v šest tematskih sklopov, in pregleden uvod urednic Sethe M. Low in Denise Lawrence - Zúñiga. V uvodu, naslovljenem Kraji kulture (*Locating Culture*), urednici predstavita teoretsko-konceptualni kontekst problematike in prispevke posameznih tematskih sklopov. Različna teoretska izhodišča, značajji problematike in s tem povezane metode prinašajo pester niz raznovrstnih člankov, od pregledov raziskav in teoretično zastavljenih prispevkov in prispevkov, ki temeljijo v glavnem